

پایش محیط کسب و کار ایران در بهار ۱۳۹۱
ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی سراسر کشور
از ۲۲ مؤلفه ملی محیط کسب و کار

کد موضوعی: ۳۲۰
شماره مسلسل: ۱۲۶۵۹

آبان ماه ۱۳۹۱

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۴	روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران
۶	ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار ایران در بهار ۱۳۹۱
۱۳	تحلیل نتایج به دست آمده از پایش محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱
۱۶	ویژه بهار سال ۱۳۹۱
۱۹	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۱	پیوست‌ها
۳۵	منابع و مأخذ

پایش محیط کسب و کار ایران در بهار ۱۳۹۱
ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی سراسر کشور
از ۲۲ مؤلفه ملی محیط کسب و کار

چکیده

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با هدف ارائه گزارش جامع و نسبتاً دقیق از وضعیت واحدهای تولیدی در سراسر کشور، از تابستان ۱۳۸۹ سلسله پیمایش‌های فصلی را براساس نظرسنجی از تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور درباره مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار آغاز کرده است.

۲۶۹ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش مجموعاً وضعیت ۲۲ مؤلفه محیط کسب و کار در بهار ۱۳۹۱ را ۵/۷۳ از ۱۰ (۱۰ بدترین ارزیابی) ارزیابی کرده‌اند که نسبت به فصل مشابه در سال گذشته (۵/۳۴ در بهار ۱۳۹۰) و نیز نسبت به فصل گذشته (۵/۵۸ در زمستان ۱۳۹۰) ارزیابی بدتری است.

نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی، در بهار ۱۳۹۱ به ترتیب ارزیابی نامساعد عبارتند از: «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی».

از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» در بهار ۱۳۹۱ نیز مانند زمستان ۱۳۹۰، همچنان در رتبه دوم بدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده قرار دارد. بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه در اکثر استان‌ها بجز استان‌هایی نظیر فارس، ایلام، قزوین، مازندران و قم دارای رتبه‌های ۱ تا ۴ بوده است که حد بودن مشکل را نشان می‌دهد. رتبه بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه از ۹ به ۲ طی دوره مورد بررسی (پاییز ۱۳۸۹ تا بهار ۱۳۹۱) تغییر کرده است (ارزیابی نامساعدتر شده است).

تشدید تحریم‌ها در ماه‌های اخیر باعث شده است که صاحبان کسب و کار جایگاه این مؤلفه را از رتبه ۱۱ با میانگین ۵/۹۳ در پاییز ۱۳۸۹ به رتبه ۳ و ۴ با میانگین ۶/۷۵ در دو فصل گذشته تغییر دهند که البته انتظار می‌رود با یافتن راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها و سایر تمهیدات در ماه‌های آینده از میزان محدودیت ایجاد شده توسط این مؤلفه کاسته شود. ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده از ثبات قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری نیز در طی دوره مورد بررسی با وجود نوسانات و اندکی تغییر به سمت پایین در فصول گوناگون، مجدداً در بهار سال ۱۳۹۱ رو به وخامت گذاشته و به عدد ۶/۱۱ رسیده است.

پایین بودن میانگین برخی از استان‌ها در مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار (میانگین پایین‌تر از ۵) نشانگر این است که تشکلهای اقتصادی فعال در این استان‌ها، نظیر گیلان، قم، کردستان، لرستان، خراسان رضوی و یزد، مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار را به نسبت همتهای خود در سایر استان‌ها بهتر ارزیابی کرده‌اند. تشکلهای اقتصادی برخی استان‌ها در اکثر مؤلفه‌ها مشکلات را حاد ارزیابی کرده‌اند نظیر استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد و فارس (میانگین بالاتر از ۷)؛ اصولاً تفاوت‌های بین ارزیابی‌های تشکلهای اقتصادی در استان‌های مختلف قابل توجه است.

در پرسشنامه بهار ۱۳۹۱ دو سؤال از تشکلهای اقتصادی درباره تداوم اجرای قانون هدفمندی و اولویت‌بندی اصلاحات قوانین مرتبط با کسب‌وکار پرسیده شد. در پاسخ به سؤال اول، در بین ۲۶۹ تشکل مشارکت‌کننده در این گزارش، ۵۰ درصد تشکل‌ها موافق تداوم اجرای قانون هدفمندی با شیب ملایم و تدریجی بوده‌اند. تنها ۸ درصد تشکلهای مشارکت‌کننده خواهان اجرای سریع و یک‌باره قانون بوده‌اند. در پاسخ به سؤال دوم، تشکلهای مشارکت‌کننده، به ترتیب قوانین پولی و بانکی، قوانین کار و تأمین اجتماعی، قوانین مالیاتی و قوانین صادرات و واردات را دارای اولویت بیشتر برای اصلاح در مجلس نهم معرفی کرده‌اند.

مقدمه

مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار، مجموعه عواملی هستند که به‌طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه‌ها اثر می‌گذارند، اما خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند. بهبود «محیط کسب‌وکار»، برای بنگاه‌های کوچک و متوسط اهمیت بیشتری دارد چراکه بنگاه‌های بزرگ می‌توانند با صرف هزینه‌هایی مانند تبلیغات برای تغییر فرهنگ مصرفی و یا عملیات لابی در محافل سیاستگذار، تا حدودی عوامل خارجی مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌هایشان را مهار کنند، اما بنگاه‌های کوچک و متوسط چنین توانی ندارند.

گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار، با هدف ارائه اطلاعاتی پردازش شده و مستمر از وضعیت مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران، از تابستان ۱۳۸۹ به‌طور مرتب توسط مرکز پژوهش‌های مجلس تهیه و منتشر می‌شود.

لازم به یادآوری است، سازمان‌ها و نهادهای مختلفی در دنیا، محیط کسب‌وکار در کشورها را مورد سنجش قرار داده و نتیجه را معمولاً به‌صورت رتبه‌بندی کشورها، اعلام می‌کنند. مشهورترین این گزارش‌ها، گزارش سالیانه «سهولت انجام کسب‌وکار» (بانک جهانی)، شاخص رقابت‌پذیری (مجمع جهانی اقتصاد)، شاخص‌های آزادی اقتصادی (مؤسسه فریزر و بنیاد هریتیج)، شاخص

بین‌المللی حقوق مالکیت (سازمان اتحاد حقوق مالکیت) و... است. هریک از این گزارش‌های جهانی، با رویکردی خاص، بخشی از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار را که در کشورها به‌طور مشترک وجود دارد و قابل محاسبه است، می‌سنجند و طبعاً به اقتضائات ملی، بومی، اقلیمی و فرهنگی هر کشور، توجهی ندارند. از آنجا که بسیاری از مؤلفه‌های خاص کشورمان در گزارش‌های جهانی وجود ندارند و سنجش نمی‌شوند (نظیر تحریم‌ها، تعطیلات و...)، ارائه تصویری از واقعیت‌های عینی و ملموس کسب‌وکار در ایران برای اطلاع نمایندگان و تصمیم‌سازان اقتصادی ضروری می‌نمود. گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار در ایران، با این هدف تهیه و منتشر می‌شود.

این گزارش از دو بخش تشکیل شده است:

بخش اول، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از وضعیت مؤلفه‌های ۲۲ گانه محیط کسب‌وکار در ایران طی بهار ۱۳۹۱ را ارائه می‌دهد. در این بخش، به هریک از مؤلفه‌های ۲۲ گانه، عددی بین ۱ تا ۱۰ تعلق گرفته است. نمره ۱۰ به منزله بدترین و نمره ۱ به منزله بهترین ارزیابی آن مؤلفه توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده است.

در بخش دوم این گزارش، پاسخ تشکل‌های مشارکت‌کننده در این مطالعه به دو سؤال خاص مرتبط با محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ ارائه شده است. این دو سؤال چند گزینه‌ای برای اطلاع مخاطب اصلی این گزارش یعنی نمایندگان مجلس شورای اسلامی طراحی شده و عبارتند از:

۱. درباره تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها با کدام گزینه موافق هستید؟

اجرای سریع و یکباره اجرای با شیب ملایم و تدریجی توقف اجرای هدفمندی یارانه‌ها

۲. در راستای حمایت از تولید ملی، اصلاح کدامیک از قوانین زیر باید در اولویت مجلس نهم

قرار بگیرد؟

اصلاح قوانین کار و تأمین اجتماعی اصلاح قوانین مالیاتی
اصلاح قوانین پولی و بانکی اصلاح قوانین صادرات و واردات

روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران

گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در ابتدای تشکیل در زمستان ۱۳۸۸، براساس تعریف «محیط کسب‌وکار»، از حدود ۸۰ تشکل اقتصادی سراسر کشور شامل اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن، انجمن‌های مدیران صنایع، شوراهای اصناف، خانه‌های صنعت و معدن و کانون‌های عالی کارفرمایی، درخواست کرد تا «عواملی که بر عملکرد و اداره بنگاه‌های زیرمجموعه خود مؤثرند؛ اما خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند»^۱ را معرفی کنند. طی سه مرحله نظرخواهی مکرر با روش دلفی از جامعه آماری یاد شده، در طول بهمن‌ماه ۱۳۸۸ تا خردادماه ۱۳۸۹، مجموعاً ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران شناسایی شد. پایایی و روایی مؤلفه‌ها نیز در مطالعه جداگانه‌ای مورد تأیید قرار گرفت.

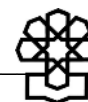
در تدوین این مؤلفه‌ها تلاش شد هر مؤلفه با تعابیری معرفی شود تا حداکثر مفاهمه و برداشت از مفهوم هر مؤلفه میان تدوین‌کننده، خوانندگان گزارش و نیز ارزیابی‌کنندگان هر مؤلفه ایجاد شود. به همین دلیل برخی مؤلفه‌ها با عباراتی نسبتاً مفصل توصیف شده‌اند. درحالی که مؤلفه‌های مشابه در گزارش‌های بین‌المللی با عبارات کوتاه‌تری معرفی می‌شوند، البته در گزارش‌های بین‌المللی هر مؤلفه از چندین نماگر تشکیل شده که مفاهمه و دقت آن گزارش‌ها را بیشتر کرده است.

مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار آن هم در سطح ملی، ماهیتی باثبات ندارند و با تغییر شرایط تغییر می‌کنند. به همین دلیل هم با تغییر شرایط، لازم است مؤلفه‌های این مطالعه هر چند مدت یکبار مورد بازنگری قرار گیرند. با توجه به گذشت حدود دو سال از تدوین مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار و تغییر شرایط برخی مؤلفه‌ها (نظیر تثبیت نرخ ارز با وجود تورم در داخل و ثبات قیمت‌ها در بازارهای هدف)، بازنگری در مؤلفه‌های ۲۲گانه این سلسله مطالعات ضروری به نظر می‌رسد. برای اجرایی شدن این هدف، مطالعه‌ای شامل احصای مجدد مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار، تعریف آنها با اجزای هرچه دقیق‌تر و نیز تلفیق داده‌های کمی با داده‌های کیفی و احساس‌سنجی ضروری به نظر می‌رسد.

از آنجا که در میان ۲۶۹ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، تشکل‌های کوچک شهرستانی و تشکل‌های بزرگ ملی دیده می‌شوند، برای منطقی شدن نتایج این پیمایش و با نظر اعضای هیئت علمی این مطالعه، ارزیابی هر تشکل، با دو ضریب لحاظ می‌شود. یکی سهم استان تشکل مشارکت‌کننده از تولید ناخالص داخلی و دیگری، سهم بخش آن تشکل از تولید ناخالص داخلی.

لازم به یادآوری است، در گزارش‌های پیشین سهم بخش‌های اقتصادی در کل کشور محاسبه و به‌عنوان ضریب اعمال می‌شد که از این پس سهم هر یک از بخش‌های کشاورزی، صنعت و

۱. جمله داخل گیومه، تعریف محیط کسب‌وکار، (Business Environment) محسوب می‌شود.

خدمات به تفکیک هریک از استان ها به عنوان ضریب استفاده می شود. لذا اهمیت نسبی هر بخش در هریک از استان ها مورد توجه قرار می گیرد. به عنوان مثال اگر بخش کشاورزی در یک استان نسبت به سایر بخش ها دارای سهم بیشتری باشد، نظر تشکل های کشاورزی با ضریب تأثیر بیشتری در استخراج نمره محیط کسب و کار آن استان محاسبه می شود. برای قابل مقایسه شدن این گزارش با گزارش های پیشین، ضرایب جدید در پاسخ های گزارش های پیشین نیز اعمال شده و در این گزارش ارائه و مقایسه شده است.

جدول ۱. سهم بخش های عمده فعالیت به تفکیک استان در سال ۱۳۹۰

خدمات	صنعت	کشاورزی	استان
۴۸/۰	۳۳/۴	۱۸/۶	کل کشور
۲۸/۴	۴۲/۶	۱۹/۰	آذربایجان شرقی
۴۰/۳	۲۴/۰	۳۵/۸	آذربایجان غربی
۳۶/۳	۲۳/۶	۴۰/۰	اردبیل
۴۹/۴	۳۹/۹	۱۰/۷	اصفهان
۵۵/۹	۴۱/۱	۳/۰	البرز
۴۴/۴	۳۰/۲	۲۵/۳	ایلام
۵۷/۸	۲۵/۲	۱۷/۰	بوشهر
۶۲/۷	۳۵/۹	۱/۴	تهران
۴۱/۳	۴۲/۱	۱۶/۶	چهارمحال و بختیاری
۳۵/۷	۳۴/۲	۳۰/۲	خراسان جنوبی
۴۵/۳	۲۹/۹	۲۴/۷	خراسان رضوی
۳۶/۳	۲۶/۶	۳۷/۲	خراسان شمالی
۴۸/۵	۳۴/۸	۱۶/۷	خوزستان
۳۳/۵	۳۳/۲	۳۳/۲	زنجان
۵۱/۳	۳۶/۰	۱۲/۷	سمنان
۴۰/۹	۳۵/۱	۲۴/۰	سیستان و بلوچستان
۴۴/۸	۳۱/۰	۲۴/۲	فارس
۴۰/۶	۳۷/۴	۲۲/۰	قزوین
۵۵/۴	۳۹/۳	۵/۳	قم
۴۳/۵	۲۷/۴	۲۹/۱	کردستان
۳۹/۶	۳۱/۳	۲۹/۱	کرمان
۴۷/۱	۲۵/۴	۲۷/۵	کرمانشاه
۴۷/۹	۳۲/۴	۱۹/۷	کهگیلویه و بویراحمد
۴۱/۵	۲۹/۲	۲۹/۳	گلستان
۴۹/۴	۲۵/۴	۲۵/۱	گیلان
۴۲/۱	۲۸/۲	۲۹/۶	لرستان

خدمات	صنعت	کشاورزی	استان
۴۹/۰	۳۱/۹	۱۹/۲	مازندران
۴۰/۵	۳۹/۱	۲۰/۴	مرکزی
۵۵/۸	۲۹/۳	۱۴/۹	هرمزگان
۴۳/۸	۳۱/۴	۲۴/۸	همدان
۴۵/۸	۴۳/۲	۱۰/۹	یزد

مأخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰، ص ۱۰.

در این گزارش به دلیل کم بودن نسبت تعداد پرسشنامه‌های معتبر دریافتی به تعداد پرسشنامه‌های ارسالی، ادعا نمی‌شود که نتایج حاصل، نظر «فعالان اقتصادی»، «تولیدکنندگان ایرانی» یا حتی «تشکل‌های اقتصادی ایران» است، بلکه صرفاً ادعا می‌شود که این گزارش، «ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی سراسر کشور از ۲۲ مؤلفه ملی محیط کسب‌وکار ایران در بهار ۱۳۹۱» است. عملیات ارسال پرسشنامه‌های این مطالعه، مانند گزارش‌های مشابه قبلی از روز دهم آخرین ماه فصل (خردادماه ۱۳۹۱ برای این گزارش) طی ۵ روز و توسط دورنگار آغاز شد و پس از اطمینان از هویت تشکل دریافت‌کننده پرسشنامه و دریافت صحیح آن، پس از حدود ۷ روز از ارسال، برای دریافت پاسخ‌ها، سه مرتبه با هریک از تشکل‌ها تماس گرفته شد. از ۶۵۰ پرسشنامه ارسالی، حدود ۳۰۰ پرسشنامه دریافت شد که ۲۶۹ پرسشنامه ارسالی قابل قبول تلقی شدند (هویت ارسال‌کننده پاسخ به‌عنوان نماینده تشکل مربوطه برای گروه مطالعات محیط کسب‌وکار احراز شد). نتایج این گزارش در یک نگاه کلی و به‌صورت بصری در یک اینفوگرافی رنگی، به پیوست این گزارش ضمیمه شده است.

ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار ایران در بهار ۱۳۹۱

برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران بهار ۱۳۹۱، کمیت ۵/۷۳ از ۱۰ (۱۰ بدترین ارزیابی) بوده است. نمودار ۱، برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی کل تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش‌ها^۱ از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در ۷ فصل گذشته را نشان می‌دهد. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌شود، تشکل‌های مشارکت‌کننده در این پیمایش مجموعاً وضعیت ۲۲ مؤلفه محیط

۱. هرچند در پنج فصل مختلف این مطالعه، تعداد تشکل‌های مشارکت‌کننده در پر کردن پرسشنامه‌های این مطالعه با هم برابر نبوده‌اند، اما حدود ۸۰ درصد آنها مشترک بوده‌اند و برای استنتاج فرض می‌کنیم برآیند نظر تشکل‌ها در هر فصل، برآیند نظر همان ۸۰ درصد تشکل مشترک در همه این پنج فصل نظرسنجی بوده است.

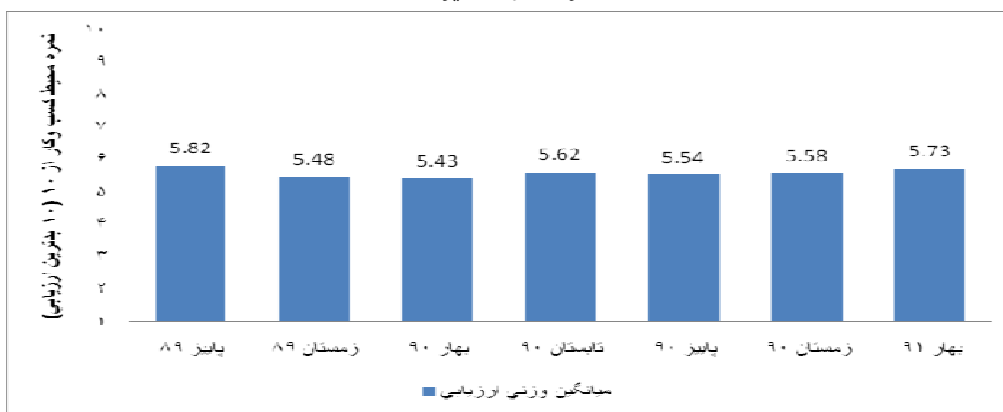

کسب‌وکار در بهار سال ۱۳۹۱ را نسبت به مدت مشابه آن در سال گذشته (۵/۴۳ در بهار ۱۳۹۰) و نیز نسبت به فصل گذشته (۵/۵۸ در زمستان ۱۳۹۰) بدتر ارزیابی کرده‌اند.

از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش نامساعدترین مؤلفه‌های پایش بهار ۱۳۹۱ به ترتیب عبارتند از: «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی». مؤلفه‌هایی که در پایش بهار ۱۳۹۱، مساعدتر از سایر مؤلفه‌ها ارزیابی شده‌اند نیز به ترتیب عبارتند از: «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده».

جدول ۲، مساعدترین و نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعات طی ۵ فصل منتهی به بهار ۱۳۹۱ را نشان می‌دهد. «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» در همه این پیمایش‌ها در صدر جدول مشکلات ارزیابی شده که ثابت ماندن این مشکل در رتبه نخست موانع، قابل توجه است به‌ویژه آنکه بقیه رتبه‌ها و ارزیابی‌های مساعد و نامساعد در طول این پنج فصل دچار تغییر شده‌اند.

نمودار ۱. مقایسه برآیند ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصول اخیر

توضیح: میانگین وزنی ارزیابی‌ها در این نمودار با آخرین آمار مربوط به تولید ناخالص داخلی (ملی و استانی) به عنوان ضرایب وزنی محاسبه شده است. لازم به ذکر است اعداد مربوط به گزارش‌های قبل از بهار ۱۳۹۱ با آنچه در گزارش حاضر آمده است، تفاوت دارد. این تفاوت به دو دلیل است، یکی اینکه میانگین ارزیابی‌های فصول گذشته براساس آمار سهم استان‌ها از تولید ناخالص داخلی قبل از سال ۱۳۸۹ محاسبه شده بودند. تفاوت دیگر موجود در میانگین‌های وزنی ارزیابی مربوط به فصول گذشته با آنچه در نمودار بالا آمده است، این است که گزارش حاضر براساس سهم بخش‌های اقتصادی استان‌ها از تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۰ محاسبه شده‌اند که به جهت قابل مقایسه بودن، میانگین پایش‌های قبلی نیز با روش جدید بازتولید شده‌اند.

جدول ۳، ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار در هفت فصل منتهی به بهار ۱۳۹۱ را به تفکیک فصول و با قید رتبه هر مؤلفه در فصل‌های مختلف نشان می‌دهد.

جدول ۴ نیز نتیجه ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ را به تفکیک استان‌ها و میانگین نهایی هر مؤلفه نشان می‌دهد.

تشکل‌های اقتصادی استان اصفهان و سپس خراسان رضوی و تهران بیشترین و تشکل‌های اقتصادی استان‌های بوشهر، ایلام، هرمزگان، البرز و زنجان، کمترین مشارکت را در تهیه این گزارش داشته‌اند.

برخی تشکل‌های اقتصادی در بیش از یک استان شعبه دارند و دارای ماهیت سراسری هستند^۱ (آمار و اطلاعات این تشکل‌ها تحت عنوان تشکل‌های کشوری در جدول ۴ ارائه شده است).

---

۱. براساس ماده (۱) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، آن دسته از تشکل‌های اقتصادی که در چندین استان کشور شعبه و عضو داشته باشند «تشکل اقتصادی سراسری» نامیده می‌شوند.

جدول ۲. مقایسه ارزیابی مهمترین مؤلفه‌های اثرگذار بر محیط کسب‌وکار ایران در ۵ فصل گذشته

عنوان	گزارش بهار ۱۳۹۱	نمره*	گزارش زمستان ۱۳۹۰	نمره	گزارش پاییز ۱۳۹۰	نمره	گزارش تابستان ۱۳۹۰	نمره	گزارش بهار ۱۳۹۰	نمره
نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، به ترتیب نمره از ۱۰ (بدترین ارزیابی)	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۷/۷۹	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۷/۴۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۷/۶۵	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۷/۴۴	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۷/۵۶
	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۷/۳۱	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۷/۱۹	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶/۵۸	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۷/۲۱	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۶/۹۹
	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و ...	۶/۷۷	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۶۹	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۶/۲۰	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی	۶/۷۴	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی	۶/۹۱
	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۷۶	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۶/۵	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۶/۲۰	زیاد بودن تعطیلات رسمی	۶/۶۶	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶/۸۱
مساعداًترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، به ترتیب ارزیابی مساعد (عدد کوچک‌تر، وضعیت بهتر)	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۴۸	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۲۵	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۳۳	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۷۶	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۲۷
	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۴۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به مصرف‌کننده	۴/۲۴	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۳۱	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۲۹	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به مصرف‌کننده	۴/۳۸
	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۵۵	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۳۰	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۳۷	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۴/۴۰	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۳۸
	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۴/۷۴	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۴/۶	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۴/۵۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به مصرف‌کننده	۴/۹۳	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۴/۸۲

* نمره از ۱ تا ۱۰ می‌باشد که عدد بزرگ‌تر نشان‌دهنده وضعیت نامساعدتر آن مؤلفه است.

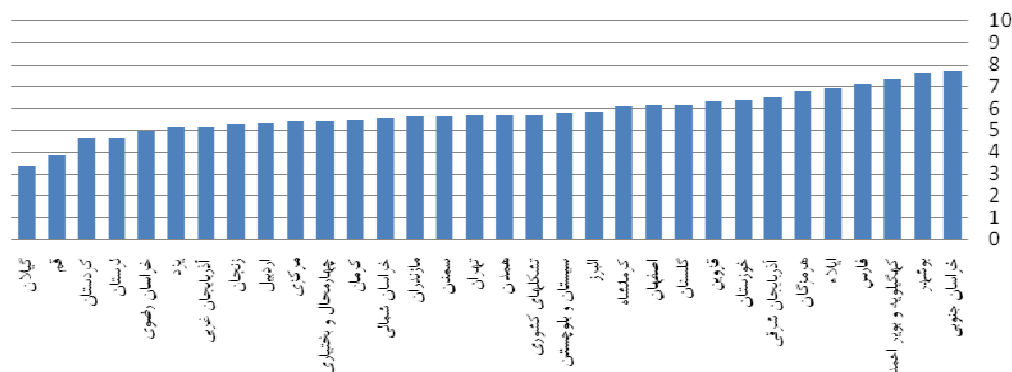
جدول ۳. مقایسه ارزیابی تشکلهای اقتصادی مشارکت‌کننده محیط کسب‌وکار ایران از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار در فصول اخیر

پایش پاییز ۱۳۸۹		پایش زمستان ۱۳۸۹		پایش بهار ۱۳۹۰		پایش تابستان ۱۳۹۰		پایش پاییز ۱۳۹۰		پایش زمستان ۱۳۹۰		پایش بهار ۱۳۹۱		عنوان
۱۹۰		۱۹۷		۲۳۹		۲۷۴		۲۵۱		۲۰۹		۲۶۹		
رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	رتبه	میانگین وزنی	
														تعداد تشکلهای مشارکت‌کننده
														مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار
۱	۸/۲۳	۱	۷/۸۵	۱	۷/۳۱	۱	۷/۶۳	۱	۷/۶۹	۱	۷/۶۱	۱	۷/۷۹	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها
۹	۶/۰۴	۶	۵/۹۹	۴	۶/۱۶	۵	۶/۳۷	۴	۶/۳۳	۲	۷/۴۴	۲	۷/۳۱	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه
۳	۷/۲۰	۳	۶/۷۸	۳	۶/۷۱	۳	۶/۶۵	۳	۶/۳۷	۴	۶/۷۲	۳	۶/۷۷	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی
۱۱	۵/۹۳	۸	۵/۷۹	۶	۵/۸۶	۶	۶/۲۰	۵	۶/۱۵	۳	۶/۷۴	۴	۶/۷۶	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان
۲	۷/۲۹	۲	۶/۹۷	۲	۶/۸۲	۴	۶/۶۰	۲	۶/۵۵	۶	۶/۲۱	۵	۶/۶۶	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی
۸	۶/۱۵	۱۳	۵/۳۷	۷	۶/۸۶	۱۱	۵/۷۳	۸	۵/۸۴	۸	۵/۸۹	۶	۶/۶۲	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی
۱۵	۵/۴۸	۱۶	۴/۷۶	۱۵	۵/۲۸	۱۳	۵/۵۱	۱۰	۵/۶۸	۵	۶/۲۵	۷	۶/۲۵	تثبیت نرخ ارز با وجود تورم در داخل و ثبات قیمت‌ها در بازارهای هدف
۶	۶/۳۴	۱۲	۵/۵۷	۱۳	۵/۳۷	۸	۵/۹۴	۱۵	۵/۴۱	۹	۵/۷۳	۸	۶/۱۱	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری
۵	۶/۴۵	۷	۵/۹۰	۹	۵/۶۸	۹	۵/۸۴	۷	۶/۰۰	۱۰	۵/۶۱	۹	۵/۹۵	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی
۱۰	۶/۰۲	۹	۵/۷۲	۱۰	۵/۵۴	۷	۵/۹۹	۱۱	۵/۶۷	۱۴	۵/۴۵	۱۰	۵/۹۳	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار
۴	۷/۰۴	۴	۶/۳۹	۸	۵/۸۰	۱۰	۵/۷۴	۱۲	۵/۶۶	۱۳	۵/۵۲	۱۱	۵/۷۶	زیاد بودن تعطیلات رسمی
۷	۶/۲۸	۵	۶/۳۲	۵	۵/۸۹	۲	۷/۰۰	۶	۶/۰۳	۷	۵/۹۹	۱۲	۵/۵۷	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران
۱۲	۵/۸۹	۱۱	۵/۵۸	۱۱	۵/۵۲	۱۶	۵/۳۴	۱۴	۵/۴۹	۱۵	۵/۲۰	۱۳	۵/۴۸	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات
۱۳	۵/۶۹	۱۰	۵/۶۹	۱۲	۵/۵۲	۱۲	۵/۶۸	۹	۵/۷۲	۱۲	۵/۵۶	۱۴	۵/۴۸	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران
۱۷	۴/۸۵	۱۷	۴/۷۶	۱۸	۴/۶۹	۱۴	۵/۴۴	۱۶	۵/۳۳	۱۶	۴/۸۱	۱۵	۵/۲۳	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی بازار
۱۴	۵/۵۶	۱۵	۴/۹۲	۱۴	۵/۳۱	۱۵	۵/۳۵	۱۳	۵/۵۵	۱۱	۵/۵۷	۱۶	۵/۲۰	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار
۱۶	۵/۱۳	۱۴	۵/۳۲	۱۶	۴/۸۴	۱۷	۴/۷۸	۱۷	۵/۱۸	۱۷	۴/۹۰	۱۷	۵/۱۴	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی
۱۹	۴/۷۸	۲۱	۴/۲۹	۱۹	۴/۳۴	۱۹	۴/۵۹	۱۹	۴/۵۷	۱۹	۴/۶۴	۱۸	۴/۹۸	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه
۱۸	۴/۷۸	۱۹	۴/۴۲	۱۷	۴/۷۹	۲۰	۴/۵۵	۱۸	۴/۷۹	۱۸	۴/۸۱	۱۹	۴/۷۴	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه
۲۱	۴/۳۸	۲۰	۴/۳۴	۲۱	۴/۱۲	۲۱	۴/۵۱	۲۰	۴/۲۹	۲۰	۴/۳۶	۲۰	۴/۵۵	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده
۲۰	۴/۷۶	۱۸	۴/۲۹	۲۰	۴/۳۲	۱۸	۴/۶۱	۲۱	۴/۲۵	۲۱	۴/۳۴	۲۱	۴/۳۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل
۲۲	۳/۸۲	۲۲	۳/۳۲	۲۲	۳/۷۱	۲۲	۳/۵۴	۲۲	۳/۴۶	۲۲	۳/۳۵	۲۲	۳/۴۸	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق
۵/۸۲		۵/۴۸		۵/۴۳		۵/۶۲		۵/۵۵		۵/۵۸		۵/۷۳		میانگین وزنی کل مؤلفه‌ها

نمودار ۲. میانگین ارزیابی ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار به تفکیک استان‌ها

(میانگین بیشتر ارزیابی نامساعدتر را نشان می‌دهد)

جدول ۵. ارزیابی تشکلهای اقتصادی مشارکت‌کننده از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ به تفکیک بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی

ردیف	مشکلات متعارف تولیدکنندگان ایرانی (به ترتیب الفبا)	صنعت	خدمات	کشاورزی
۱	مشکل دریافت تسهیلات از بانکها	۸/۰۹	۷/۷۴	۷/۷۱
۲	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۷/۶۰	۷/۷۶	۷/۶۹
۳	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۳۵	۶/۵۴	۷/۶۴
۴	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۸۴	۶/۶۶	۷/۰۷
۵	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶/۷۱	۷/۲۱	۶/۲۱
۶	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	۶/۷۰	۶/۵۸	۷/۳۶
۷	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	۶/۶۵	۶/۶۱	۶/۰۰
۸	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	۶/۵۹	۶/۱۶	۵/۷۱
۹	تثبیت نرخ ارز با وجود تورم در داخل و ثبات قیمت‌ها در بازارهای هدف	۶/۴۸	۶/۴۹	۷/۳۸
۱۰	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۴۶	۶/۷۵	۶/۳۳
۱۱	زیاد بودن تعطیلات رسمی	۶/۲۰	۵/۶۰	۵/۵۷
۱۲	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	۵/۹۷	۵/۹۰	۵/۵۸
۱۳	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	۵/۹۶	۶/۰۶	۴/۷۵
۱۴	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	۵/۹۲	۶/۳۶	۶/۶۴
۱۵	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی	۵/۸۵	۵/۹۹	۶/۰۸
۱۶	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	۵/۸۵	۵/۶۴	۶/۰۰
۱۷	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۵/۸۴	۵/۷۰	۴/۹۲
۱۸	ضعف دادرها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات	۵/۷۵	۵/۷۳	۵/۶۴
۱۹	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۲۵	۵/۴۳	۵/۳۸
۲۰	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	۴/۸۵	۵/۳۵	۶/۶۴
۲۱	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۷۲	۵/۱۷	۵/۳۱
۲۲	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۱۸	۴/۰۴	۴/۷۵
	میانگین* ارزیابی	۶/۱۷	۶/۱۵	۶/۲۰

* لازم به ذکر است میانگین موجود در این جدول میانگین غیروزی است، زیرا در این جدول استان متبوع تشکل مد نظر قرار نمی‌گیرد و همچنین بخش‌ها نیز به تفکیک ارائه می‌شوند. بنابراین وزنی اعمال نمی‌شود، از این‌رو عدد مربوط به میانگین‌های بخش‌ها بیشتر از میانگین وزنی جدول ۴ است.

جدول ۵، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ را به تفکیک بخش‌های صنعت، کشاورزی و خدمات ارائه می‌دهد. میانگین ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ در هر سه بخش تقریباً مشابه یکدیگر است. میانگین ارزیابی بخش‌های صنعت، خدمات و کشاورزی در بهار ۱۳۹۱ به ترتیب ۶/۱۷، ۶/۱۵ و ۶/۲۰ بوده که بیشترین تغییر میانگین (نامساعدتر شدن) مربوط به بخش کشاورزی است که ارزیابی این بخش نسبت به زمستان ۱۳۹۰ نامساعدتر شده است. در زمستان ۱۳۹۰ به ترتیب تشکل‌های بخش صنعت، خدمات و کشاورزی با میانگین ۶/۱۱، ۶/۰۹ و ۵/۹۴ ارزیابی نامساعدتری از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار داشته‌اند.

تحلیل نتایج به دست آمده از پایش محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱

همچنان که جدول ۵ نشان می‌دهد، ارزیابی تشکل‌های بخش کشاورزی از مؤلفه «بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری» نسبت به تشکل‌های صنعت و خدمات مساعدتر بوده است. در مقابل تشکل‌های بخش کشاورزی ارزیابی نامساعدتری از مؤلفه «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده» و «قیمت‌گذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» نسبت به دو بخش دیگر داشته‌اند. در بین بخش‌های اقتصادی، تشکل‌های بخش صنعت ارزیابی مساعدتری از نظام توزیع کالا داشته‌اند. اینکه نارسایی‌های نظام توزیع کالا در بخش کشاورزی نسبت به صنعت بیشتر است، می‌تواند در سیاست‌گذاری رفع موانع کسب‌وکار این بخش مورد توجه قرار گیرد.

نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده در بهار ۱۳۹۱ مشابه گزارش زمستان ۱۳۹۰، «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» و «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» بوده است. رتبه سوم در گزارش زمستان ۱۳۹۰، مؤلفه «اعمال تحریم‌های بین‌المللی» (با میانگین ۶/۶۹) بوده که در گزارش بهار ۱۳۹۱ جای خود را به مؤلفه «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» داده و در رتبه چهارم نامساعدترین مؤلفه‌های کسب‌وکار (با میانگین ۶/۷۶) قرار گرفته است.

از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» در بهار ۱۳۹۱ نیز مانند زمستان ۱۳۹۰، همچنان در رتبه دوم بدترین مؤلفه‌ها قرار دارد. گزارش‌های بانک مرکزی نیز حاکی از افزایش شاخص بهای تولیدکننده^۱ در این مدت است. براساس گزارش بانک مرکزی، شاخص بهای تولیدکننده در ایران در فروردین‌ماه ۱۳۹۱ به عدد ۳۱۱/۹ رسید و

نسبت به ماه قبل ۱/۶ درصد بالا رفت که این شاخص در اسفندماه ۲/۲ درصد افزایش داشته است. شاخص مذکور، در ۱۲ ماه منتهی به فروردین‌ماه ۱۳۹۱ نسبت به ۱۲ ماه منتهی به فروردین‌ماه ۱۳۹۰ معادل ۳۲/۴ درصد افزایش را نشان می‌دهد.^۱ همچنین آمار مربوط به شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت نشان می‌دهد که این شاخص در خردادماه ۱۳۹۱ به عدد ۱۱۴۲/۲ رسید که نسبت به ماه گذشته ۵ درصد و نسبت به ماه مشابه سال قبل ۲۴/۴ درصد افزایش داشته است.^۲

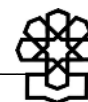
بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه در اکثر استان‌ها بجز فارس، ایلام، قزوین، مازندران و قم دارای رتبه‌های ۱ تا ۴ بوده است که حاد بودن مشکل بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه را نشان می‌دهد. در مقوله قیمت‌ها که در گزارش‌های اخیر با ارزیابی نامساعدتری نسبت به گذشته روبرو شده‌ایم، شاهد آن بودیم که با افزایش حجم نقدینگی و نرخ تورم در فصول اخیر، دولت به دخالت‌های دستوری و کنترل‌های اداری متوسل شد تا به‌زعم خویش از رشد شدید قیمت‌ها جلوگیری کند. این مداخلات در نظام بازار باعث نارضایتی تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی شده است به‌طوری که رتبه بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه از ۹ به ۲، رتبه قیمتگذاری غیرمنطقی دولتی از ۸ به ۶ و تثبیت نرخ ارز از ۱۲ به ۷ طی دوره مورد بررسی (پاییز ۱۳۸۹ تا بهار ۱۳۹۱) تغییر کرده‌اند. قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی از جمله موضوعاتی است که در ماه‌های اخیر در قالب فریز کردن قیمت محصولات تولیدی از یکسو و بی‌ثباتی و افزایش قیمت عوامل تولید و آثار اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها ازسوی دیگر به کسب نمره منفی بالاتر در بهار ۱۳۹۱ دامن‌زده است.

میانگین ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از مؤلفه «قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» در بهار ۱۳۹۱ نسبت به چهار گزارش سال ۱۳۹۰ در وضعیت بدتری قرار دارد، به‌طوری که در سال ۱۳۹۰ میانگین ارزیابی این مؤلفه ۵/۹۲ با میانگین رتبه تقریباً ۱۰ بوده که در گزارش بهار ۱۳۹۱ به ۶/۶۲ و رتبه ۶ ارزیابی نامساعد محیط کسب‌وکار رسیده است. میانگین ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از مؤلفه «بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری» نیز نسبت به گزارش‌های پیشین در وضعیت بدتری قرار گرفته است.

ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های مربوط به زیرساخت‌ها (برق و حمل‌ونقل) و نظام توزیع مانند گزارش‌های فصول قبل نسبتاً مساعد است که نشان می‌دهد از نظر مشارکت‌کنندگان در این مطالعه، مشکل ضعف زیرساخت‌های برق یا حمل‌ونقل در اولویت نیست و لازم است در تخصیص بودجه برای بهبود محیط کسب‌وکار، این نکته مورد توجه قرار گیرد.

۱. گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره آمار اقتصادی، شاخص بهای تولیدکننده در ایران، فروردین‌ماه ۱۳۹۱.

۲. مرکز آمار ایران، نشریه شاخص قیمت تولیدکننده بخش صنعت، خردادماه ۱۳۹۱، شماره ۱۵۰.

از دید بنگاه‌های اقتصادی مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها در همه فصول نخستین مانع کسب‌وکار اعلام شده است. واقعاً چرا بنگاه‌ها در همه زمان‌ها بدون استثنا از عملکرد بانک‌ها ناراضی بوده‌اند؟ نکته جالب این است که وقتی به نتایج چنین نظرخواهی‌هایی از بنگاه‌های سایر کشورها نگاه می‌کنیم مشخص می‌شود مانع تأمین منابع مالی در کسب‌وکار بنگاه‌های خارجی در رتبه‌های آخر جای می‌گیرد. به نظر می‌رسد پاسخ را باید در منفی بودن نرخ بهره واقعی، یعنی تفاوت نرخ بهره اسمی و نرخ تورم، در ایران جستجو کرد. با توجه به دولتی بودن بانک‌ها در گذشته و تعیین سقف دولتی بر نرخ بهره که در کنار تورم‌های معمولاً دو رقمی باعث می‌شد نرخ بهره واقعی منفی شود، اکثر بنگاه‌ها به دریافت تسهیلات ارزان‌قیمت و رانتی عادت کرده و آن را حق خود می‌دانند که در همه زمان‌ها وام‌های یارانه‌ای دریافت کرده و ناکارآیی‌های خود را از این طریق بپوشانند. ضعف بازار سرمایه و بالا بودن هزینه تأمین سرمایه از بازار غیررسمی نیز عامل بازدارنده دیگری برای کسب‌وکار دیده می‌شود که به طور متوسط تقریباً رتبه ۳ را داشته است.

تشدید تحریم‌ها در ماه‌های اخیر باعث شده است که صاحبان کسب‌وکار جایگاه این مؤلفه را از رتبه ۱۱ با میانگین ۵/۹۳ در پاییز ۱۳۸۹ به رتبه ۳ و ۴ با میانگین ۶/۷۵ در دو فصل گذشته تغییر دهند که البته توقع می‌رود با یافتن راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها و سایر تمهیدات در ماه‌های آینده از میزان محدودیت ایجاد شده توسط این مؤلفه کاسته شود.

بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری نیز در طی دوره مورد بررسی با وجود نوسانات و اندکی تغییر به سمت پایین در فصول گوناگون، مجدداً در بهار ۱۳۹۱ رو به افزایش گذاشته و به عدد ۶/۱۱ رسیده است.

مؤلفه «بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران» نیز تغییر محسوسی یافته است به طوری که از رتبه‌های زیر ۷ در همه فصول گذشته (که در تابستان ۱۳۹۰ حتی به رتبه ۲ از حیث ارزیابی نامساعد رسیده بود) به جایگاه دوازدهم موانع کسب‌وکار کاهش یافته است.

در جدول ۳، شاخص «زیاد بودن تعطیلات رسمی» به طور متوسط رو به کاهش بوده است و رتبه آن از جایگاه سه به جایگاه یازده کاهش یافته است. در واقع در شرایط کنونی تعطیل بودن برای بنگاه‌ها به نسبت اهمیتش را از دست داده است. همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است، میانگین کل مؤلفه‌ها در فصول مختلف تقریباً هم‌سطح هستند که به معنی قابل اعتماد بودن کل فرآیند ارزیابی است. همچنین این میانگین هیچ روندی را نشان نمی‌دهد که به معنی این است که در هم‌ریختگی روش‌های حکمرانی و محیط کسب‌وکار در این سه سال از نظر بنگاه‌ها در یک سطح بوده است و روند پیشرفت یا پسرفت خاصی را دنبال نکرده است.

رتبه‌بندی استان‌ها به ترتیب ارزیابی نامساعد در جدول ۴ نشان می‌دهد که هیچ نظم خاصی بر رتبه‌بندی آنها حاکم نیست. یعنی وضعیت بد محیط کسب و کار در استان‌های مختلف از الگوی خاصی تبعیت نمی‌کند (مثلاً تابع درجه توسعه نیافتگی استان‌ها نیست) و احتمالاً علاوه بر تأثیرپذیری از عوامل ملی تابع متغیرهای مختلف منطقه‌ای و محلی نیز هست که این نکته می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد.

در جدول ۴ اختلاف میان کرانه بالا و کرانه پایین برای استان‌ها (خراسان جنوبی با ۷/۷ و گیلان با ۳/۳۵) زیاد است. این حکایت از نوعی به هم ریختگی نهادی و قانونی در کل کشور دارد و این خودش یک شاخص منفی است. یعنی نه تنها وضعیت محیط کسب و کار مناسب نیست، بلکه این نامناسب بودن به شدت میان استان‌های مختلف متفاوت است. این تفاوت باعث می‌شود نااطمینانی فعالیت اقتصادی در کل کشور بالا برود. یعنی سرمایه‌گذاران مجبور می‌شوند برای پرهیز از اثر عوامل غیرقابل پیش‌بینی، تنها در استان‌هایی که قبلاً کار کرده‌اند و آنها را می‌شناسند کار کنند. در واقع این نااطمینانی، برد سرمایه‌ها را محدود و محلی می‌کند.

میانگین برخی از استان‌ها با نمره‌های پایین در اکثر مؤلفه‌ها، نشانگر این است که این استان‌ها به نسبت با مشکلات کمتری روبرو هستند نظیر استان‌های گیلان، قم، کردستان، لرستان، خراسان رضوی و یزد با متوسط میانگین کمتر از ۵ و برخی استان‌ها در اکثر مؤلفه‌ها دارای مشکلات بیشتری هستند نظیر استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد و فارس، با متوسط میانگین بالاتر از ۷.

ویژه بهار سال ۱۳۹۱

در هر یک از پیمایش‌های فصلی، یک یا چند سؤال چندگزینه‌ای درباره مسائل روز مرتبط با محیط کسب و کار نیز طرح می‌شود تا نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده درباره آنها به نمایندگان مجلس شورای اسلامی (مخاطبان اصلی این گزارش‌ها) و سایر تصمیم‌گیران و کارشناسان اقتصادی منعکس شود. در پرسشنامه بهار ۱۳۹۱ دو سؤال زیر از تشکل‌های اقتصادی پرسیده شده بود:

۱. درباره تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها با کدام گزینه موافق هستید؟

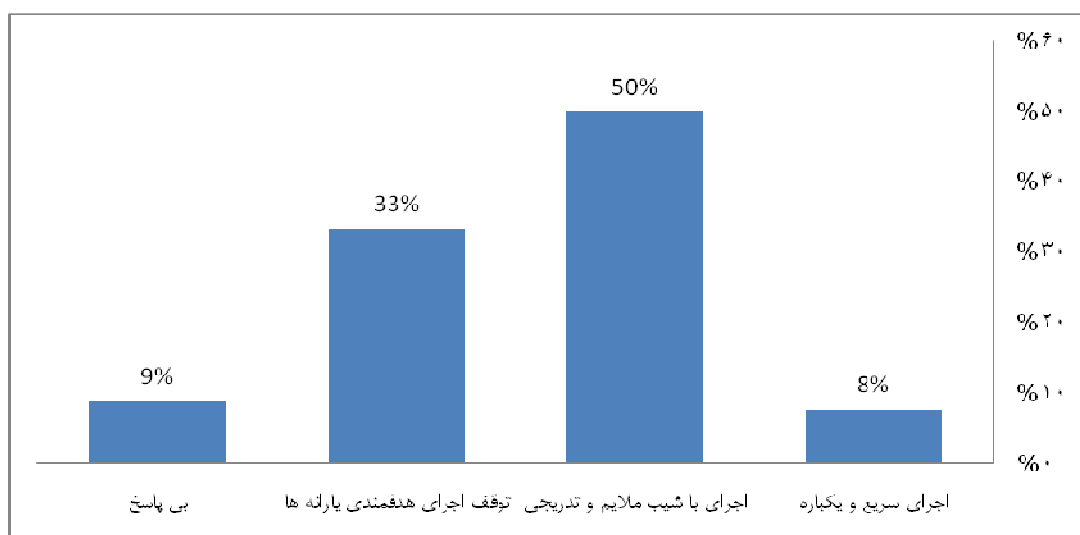
اجرای سریع و یکباره اجرای با شیب ملایم و تدریجی توقف اجرای هدفمندی یارانه‌ها

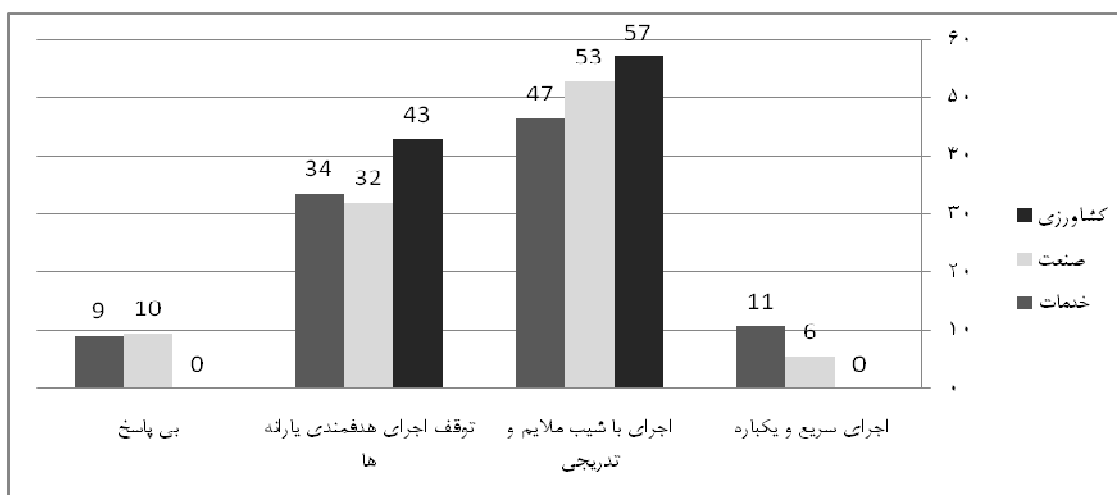
پاسخ به سؤال اول: تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها

موفقیت در اجرای یک سیاست اقتصادی منوط به همراهی و توافق نسبی مخاطبان و گروه‌های هدف آن سیاست است. برای تداوم اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها نیز این مسئله صادق است. در همین راستا در پرسشنامه بهار ۱۳۹۱ سؤالی از تشکل‌های اقتصادی در خصوص تداوم اجرای قانون پرسیده شد. در بین ۲۶۹ تشکل مشارکت‌کننده در این گزارش، ۵۰ درصد تشکل‌ها موافق تداوم اجرای قانون هدفمندی با شیب ملایم و تدریجی بوده‌اند. فقط ۸ درصد تشکل‌های مشارکت‌کننده خواهان اجرای سریع و یکباره قانون بوده‌اند و ۳۳ درصد از تشکل‌های مشارکت‌کننده نیز موافق توقف اجرای هدفمندی یارانه‌ها بوده‌اند.

نمودار ۳. پاسخ به سؤال ۱، درباره تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها با کدام گزینه موافق هستید؟

نمودار ۴. پاسخ به سؤال ۱، درباره نحوه تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها به تفکیک بخش‌های اقتصادی

نکته قابل توجه اینکه تشکل‌های اقتصادی بخش کشاورزی بیشتر از تشکل‌های سایر بخش‌ها خواستار اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه‌ها با شیب ملایم و تدریجی و یا توقف اجرای فاز دوم این قانون بوده‌اند.

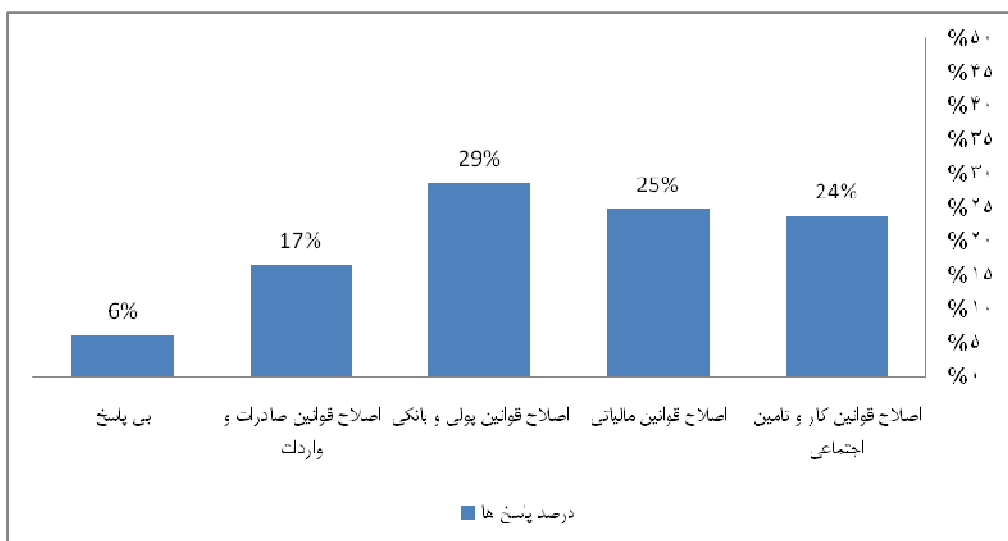
۲. در راستای حمایت از تولید ملی، اصلاح کدامیک از قوانین زیر باید در اولویت مجلس نهم قرار بگیرد؟

- اصلاح قوانین کار و تأمین اجتماعی اصلاح قوانین مالیاتی
اصلاح قوانین پولی و بانکی اصلاح قوانین صادرات و واردات

پاسخ به سؤال دوم؛ اولویت اصلاح قوانین و مقررات

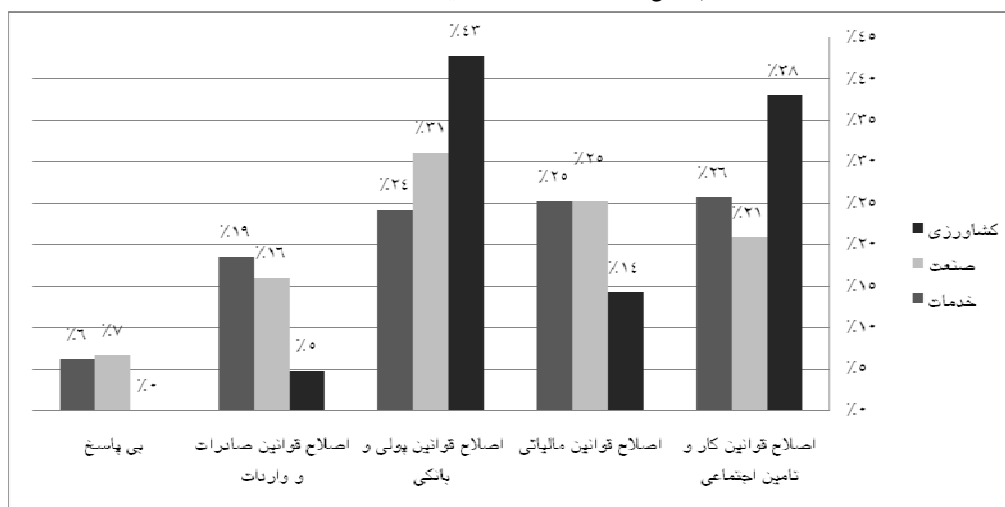
براساس پاسخ‌های دریافتی از تشکل‌های مشارکت‌کننده، به ترتیب اصلاح قوانین پولی و بانکی، قوانین کار و تأمین اجتماعی، قوانین مالیاتی و قوانین صادرات و واردات در اولویت نهاد قانونگذاری کشور قرار گرفته‌اند. گفتنی است دلیل بالا بودن گزینه بدون پاسخ در این سؤال این است که پاسخ‌هایی که بیش از یک گزینه در آنها علامت زده شده بود از میان پاسخ‌های قابل قبول حذف شده‌اند و صرفاً پاسخ‌های تک‌گزینه‌ای مورد شمارش قرار گرفته‌اند.

نمودار ۵. پاسخ به سؤال ۲، در راستای حمایت از تولید ملی، اصلاح کدامیک از قوانین زیر باید در اولویت مجلس نهم قرار بگیرد؟

نمودار ۶. پاسخ به سؤال ۲، به تفکیک بخش‌های اقتصادی

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران بهار ۱۳۹۱، کمیت ۵/۷۳ از ۱۰ (۱۰ بدترین ارزیابی) بوده است. تشکل‌های مشارکت‌کننده، محیط کسب‌وکار در بهار ۱۳۹۱ را نسبت به مدت مشابه آن در سال گذشته (۵/۴۳ در بهار ۱۳۹۰) و نیز نسبت به فصل گذشته (۵/۵۸ در زمستان ۱۳۹۰) بدتر ارزیابی کرده‌اند. از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، نامساعدترین مؤلفه‌های پایش بهار ۱۳۹۱ به‌ترتیب عبارتند از: «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی».

با وجود این که سال جاری به نام «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» نامگذاری شده، اما شواهد موجود و نتایج این پیمایش نشان می‌دهد حداقل تا پایان فصل بهار ۱۳۹۱، تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش نسبت به سال گذشته بهبود قابل ملاحظه‌ای در مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در کشور ملاحظه و احساس نکرده‌اند.

نگاهی به تحولات اقتصاد ایران نیز نشان می‌دهد حمایت از کار و سرمایه ایرانی در عمل محقق نشده است و یا به حد کافی در اولویت سیاست‌های اقتصادی کشور نبوده است. به‌عنوان مثال در اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها، دولت منابع حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی را صرفاً صرف توزیع یارانه‌های نقدی کرده و در نتیجه از حمایت تصریح شده در قانون یاد شده از تولیدکنندگان کشور، بازمانده است. همچنین احکام قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار نیز که طی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ تقریباً براساس همین مجموعه مطالعات نگارش شده عملاً اجرا نمی‌شود.

از آنجا که براساس شواهد و نیز تصریح رهبر معظم انقلاب، امروز حوزه مقابله استکبار جهانی با نظام اسلامی، عرصه‌های اقتصادی است، لازم است «بهبود محیط کسب‌وکار» به‌عنوان اولویت سیاستگذاری و راهبرد اصلی اقتصادی کشور برگزیده شود.

پیشنهاد می‌شود برای اجرای عملی شعار سال ۱۳۹۱ و کمک واقعی به تولید و اشتغال، «شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی» به‌عنوان قلب «سامانه بهبود مستمر محیط کسب‌وکار»^۱ به‌طور جدی‌تر و مؤثرتری تشکیل شود تا بتواند مطالبات تولیدکنندگان ایرانی از سراسر کشور را دریافت و پالایش کرده و در مسیر پاسخگویی مسئولان به این مطالبات و حل مشکلات تولید و سرمایه‌گذاری در ایران قرار دهد.

---

۱. نگاه کنید به: سیدامیر سیاح، سامانه بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، خردادماه ۱۳۹۰.

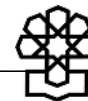
پیوست ۱- فهرست اسامی ۲۶۹ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در گزارش پایش محیط

کسب‌وکار ایران در بهار ۱۳۹۱

• تشکل‌های ملی

۱. اتحادیه تعاونی‌های کشاورزی پنبه‌کاران پارس
۲. اتحادیه تعاونی‌های مصرف راه‌آهن
۳. اتحادیه تولید و صادرات نساجی و پوشاک
۴. اتحادیه سراسری تعاونی‌های تکثیر و پرورش و صادرات آبزیان ایران
۵. اتحادیه سراسری تعاونی‌های تولیدکنندگان فرش دستباف ایران
۶. اتحادیه شرکت‌های تعاونی تکثیر و پرورش ماهیان سردآبی
۷. اتحادیه شیرینی و شکلات ایران
۸. اتحادیه صادرکنندگان زعفران ایران
۹. اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های سرب و روی ایران
۱۰. اتحادیه صنایع هوایی و فضایی ایران
۱۱. اتحادیه فرش دستباف روستایی ایران
۱۲. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های عشایری ایران
۱۳. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های کشاورزی دامداران ایران
۱۴. اتحادیه ملی محصولات کشاورزی ایران
۱۵. انجمن آب‌های معدنی و آشامیدنی ایران
۱۶. انجمن پایانه‌داران بنادر ایران
۱۷. انجمن تولیدکنندگان رنگ و رزین ایران
۱۸. انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان مولیبدن
۱۹. انجمن جامعه مدیران و متخصصین صنعت کفش ایران
۲۰. انجمن دارندگان نشان استاندارد ایران
۲۱. انجمن شرکت‌های راه‌سازی ایران
۲۲. انجمن شرکت‌های مهندسی نفت و گاز و پتروشیمی ایران
۲۳. انجمن صادرکنندگان صنعتی، معدنی و خدمات مهندسی

۲۴. انجمن صنایع تولید لنت ترمز و کلاچ
۲۵. انجمن صنایع شوینده، بهداشتی و آرایشی ایران
۲۶. انجمن صنایع طیور ایران
۲۷. انجمن صنایع فرآورده‌های گوشتی ایران
۲۸. انجمن صنایع فلزی و لوازم خانگی ایران
۲۹. انجمن صنایع نساجی ایران
۳۰. انجمن صنایع همگن روغن موتور
۳۱. انجمن صنفی آردسازان ایران
۳۲. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان
۳۳. انجمن صنفی پرورش‌دهندگان قارچ خوراکی ایران
۳۴. انجمن صنفی تولیدکنندگان اتانل ایران
۳۵. انجمن صنفی تولیدکنندگان بتن آماده و قطعات بتنی ایران
۳۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان سموم و دفع آفات نباتی
۳۷. انجمن صنفی تولیدکنندگان شیرآلات بهداشتی
۳۸. انجمن صنفی تولیدکنندگان وسایل سنجش و توزین ایران
۳۹. انجمن صنفی شرکت‌های اتوماسیون صنعتی
۴۰. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل ریلی و خدمات وابسته
۴۱. انجمن صنفی شرکت‌های خدمات بیمه‌ای بیمه ایران
۴۲. انجمن صنفی صنایع روغن نباتی ایران
۴۳. انجمن صنفی صنعت تایر ایران
۴۴. انجمن صنفی کارخانجات صنعت ریخته‌گری ایران
۴۵. انجمن صنفی کارفرمایان صنایع فروآلیاژ
۴۶. انجمن صنفی کارفرمایان کارخانجات نان صنعتی و ماشینی و واحدهای درحال تبدیل ایران
۴۷. انجمن صنفی کارفرمایی افزودنی‌های صنایع غذایی
۴۸. انجمن کشتیرانی و خدمات وابسته
۴۹. انجمن گلوکز و نشاسته و مشتقات آن
۵۰. انجمن ماکارونی ایران
۵۱. انجمن مدیران صنایع ایران

۵۲. انجمن مشاوران مدیریت ایران
۵۳. انجمن واردکنندگان فرآورده‌های بهداشتی آرایشی و عطریات ایران
۵۴. تعاونی تولیدکنندگان فرآورده‌های بهداشتی، صنعتی، آرایشی
۵۵. تعاونی فولاد علویجه
۵۶. تعاونی‌های مصرف فرهنگیان ایران
۵۷. خانه صنعت و معدن و تجارت ایران
۵۸. سندیکای تولیدکنندگان تجهیزات فناوری اطلاعات ایران
۵۹. سندیکای تولیدکنندگان خمیرمایه ایران
۶۰. سندیکای تولیدکنندگان سرنگ و سوزن ایران
۶۱. سندیکای تولیدکنندگان مجموعه قطعات موتورسیکلت و دوچرخه
۶۲. سندیکای تولیدکنندگان مکمل‌های رژیمی غذایی ایران
۶۳. سندیکای تولیدکنندگان مواد دارویی، شیمیایی و بسته‌بندی دارویی
۶۴. سندیکای صاحبان صنایع داروهای انسانی ایران
۶۵. سندیکای صنایع آسانسور و پله‌برقی ایران
۶۶. سندیکای صنعت مخابرات ایران
۶۷. شرکت تعاونی سازندگان ملامین و فرآورده‌های وابسته
۶۸. شرکت تعاونی فرآورده‌های روغنی و دانه‌های روغنی فردا
۶۹. شرکت تعاونی و سندیکای صنایع کنسرو ایران
۷۰. شورای ملی زیتون ایران
۷۱. کانون انجمن‌های صنفی صنایع غذایی ایران
۷۲. کانون صنایع آرد ایران
۷۳. کانون طراحی مهندسی و طراحی مونتاژ ایران
۷۴. کانون کارفرمایی انجمن‌های صنفی دفاتر مشاوره شغلی و کاریابی‌های غیردولتی سراسر کشور

• اردبیل

۷۵. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی اردبیل
۷۶. اتاق تعاون استان اردبیل
۷۷. اتحادیه صادرکنندگان تولیدات صنعتی استان اردبیل
۷۸. انجمن صنفی دندان‌سازان استان اردبیل

۷۹. خانه صنعت و معدن استان اردبیل

۸۰. کانون انجمن‌های صنفی آموزشگاه‌های آزاد استان اردبیل

• اصفهان

۸۱. اتاق تعاون استان اصفهان

۸۲. انجمن داروخانه‌های دامپزشکی استان اصفهان

۸۳. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل درچه

۸۴. انجمن صنفی شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای جنوب اصفهان

۸۵. انجمن صنفی کارفرمایان کارخانجات آردسازی استان اصفهان

۸۶. انجمن صنفی کارفرمایی آزمایشگاه‌های همکار استان اصفهان

۸۷. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مهندسی کشاورزی منطقه ۳ اصفهان

۸۸. انجمن صنفی کارفرمایی قطعات خودرو و نیرومحرکه اصفهان

۸۹. انجمن صنفی مهندسان مشاور استان اصفهان

۹۰. انجمن صنفی نمایندگان بیمه ایران استان اصفهان

۹۱. انجمن صنفی نمایندگان مجاز ایران خودرو استان اصفهان

۹۲. خانه صنعت و معدن و تجارت اصفهان

۹۳. کانون انجمن صنفی مدیران ماشین‌ساز و صنایع فلزی استان اصفهان

• آذربایجان شرقی

۹۴. اتاق بازرگانی صنایع و معادن و کشاورزی آذربایجان شرقی

۹۵. انجمن داروخانه‌داران دامپزشکی تبریز

۹۶. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل کالای شبستر

۹۷. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی پشتیبانی و فنی و مهندسی تبریز

۹۸. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حمل‌ونقل تبریز و حومه

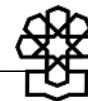
۹۹. انجمن مدیران صنایع آذربایجان شرقی

۱۰۰. خانه صنعت و معدن تبریز

۱۰۱. مجمع امور صنفی شهرستان تبریز

• آذربایجان غربی

۱۰۲. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ارومیه

۱۰۳. اتاق تعاون آذربایجان غربی

۱۰۴. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان آذربایجان غربی

۱۰۵. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات مسافربری شمال استان آذربایجان غربی

۱۰۶. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حمل‌ونقل بین‌المللی کالا و مسافر ارومیه

۱۰۷. خانه صنعت و معدن و تجارت ارومیه

۱۰۸. مجمع امور صنفی شهرستان ارومیه

• البرز

۱۰۹. انجمن صنفی تولیدکنندگان بتن آماده و قطعات بتنی استان البرز و غرب استان تهران

۱۱۰. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کالای استان البرز شهرستان کرج

۱۱۱. انجمن صنفی نمایندگان بیمه ایران

• ایلام

۱۱۲. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایلام

۱۱۳. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد فنی‌وحرفه‌ای شهرستان دره‌شهر

۱۱۴. مجمع امور صنفی استان ایلام

• بوشهر

۱۱۵. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی استان بوشهر

۱۱۶. انجمن صنفی کاریابی‌های استان بوشهر

۱۱۷. مجمع امور صنفی شهرستان بوشهر

• تهران

۱۱۸. اتاق بازرگانی تهران

۱۱۹. اتحادیه تعاونی‌های مصرف محلی استان تهران

۱۲۰. انجمن تولیدکنندگان قطعات آسانسور و پله برقی شهر تهران

۱۲۱. انجمن صاحبان واحدهای تولیدی صنعتی تهران

۱۲۲. انجمن صنفی آزمایشگاهیان دامپزشکی استان تهران

۱۲۳. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد شمیرانات

۱۲۴. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل سیمان شهرستان بومهن

۱۲۵. انجمن صنفی فلزات ذوبی و ضایعاتی استان تهران

۱۲۶. انجمن صنفی کارفرمایی پیمانکاران و شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی و تجهیزاتی استان تهران
۱۲۷. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حفاری استان تهران
۱۲۸. انجمن صنفی مهندسان طراح و ناظر ساختمان استان تهران
۱۲۹. انجمن معماران تجربی استان تهران

• چهارمحال و بختیاری

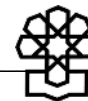
۱۳۰. اتاق تعاون استان چهارمحال و بختیاری
۱۳۱. انجمن تکرشته‌ای‌های آموزشگاه‌های آزاد استان چهارمحال و بختیاری
۱۳۲. انجمن شرکت‌های خدماتی، پشتیبانی و غذایی استان چهارمحال و بختیاری
۱۳۳. انجمن صنفی کارفرمایی دفاتر پیشخوان دولت استان چهارمحال و بختیاری
۱۳۴. خانه صنعت و معدن استان چهارمحال و بختیاری
۱۳۵. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایان استان چهارمحال و بختیاری

• خراسان جنوبی

۱۳۶. اتاق تعاون خراسان جنوبی
۱۳۷. اتحادیه آرایشگران زنانه بیرجند
۱۳۸. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حمل و نقل کالای خراسان جنوبی
۱۳۹. انجمن صنفی مدیران مهدکودک‌های خصوصی خراسان جنوبی
۱۴۰. انجمن صنفی نمایندگان بیمه ایران خراسان جنوبی

• خراسان رضوی

۱۴۱. اتاق تعاون خراسان رضوی
۱۴۲. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان خراسان رضوی
۱۴۳. انجمن صنفی کارخانجات آرد استان‌های خراسان رضوی، شمالی، جنوبی
۱۴۴. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مسافربری تربت جام و تایباد
۱۴۵. انجمن صنفی کارفرمایی مهدکودک‌های خصوصی شهرستان تایباد
۱۴۶. انجمن مدیران صنایع خراسان
۱۴۷. انجمن مهندسان مشاور خراسان رضوی
۱۴۸. خانه صنعت و معدن و تجارت خراسان رضوی
۱۴۹. سازمان نظام مهندسی معدن خراسان رضوی

۱۵۰. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان صنعتی و معدنی خراسان رضوی

۱۵۱. کانون کارآفرینان برتر خراسان رضوی

۱۵۲. کانون کارفرمایی انجمن‌های صنفی حرف خراسان رضوی

• خراسان شمالی

۱۵۳. اتاق بازرگانی خراسان شمالی

۱۵۴. اتاق تعاون استان خراسان شمالی

۱۵۵. انجمن صنفی دارندگان و رانندگان کامیون اسفراین

۱۵۶. خانه صنعت و معدن خراسان شمالی

• خوزستان

۱۵۷. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد رایانه شهرستان دزفول

۱۵۸. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای مسجد سلیمان، لالی و اندیکا

۱۵۹. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات مسافربری شهرستان دزفول

۱۶۰. انجمن صنفی شرکت‌های حمل و نقل شهرستان آبادان و شادگان

۱۶۱. انجمن صنفی شرکت‌های فنی، خدماتی و تأمین نیروی انسانی بندر امام خمینی (ره)

۱۶۲. انجمن صنفی کارخانجات آرد خوزستان

۱۶۳. مجمع امور صنفی تولیدی - خدمات فنی اهواز

• زنجان

۱۶۴. اتاق بازرگانی زنجان

۱۶۵. اتاق تعاون استان زنجان

۱۶۶. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی و پشتیبانی و فنی و مهندسی شهرستان زنجان

• سمنان

۱۶۷. اتاق تعاون استان سمنان

۱۶۸. انجمن صنفی صنایع کانی غیرفلزی استان سمنان

۱۶۹. انجمن صنفی کارفرمایی صنایع غذایی

۱۷۰. انجمن صنفی کارفرمایی صنایع فلزی استان سمنان

۱۷۱. انجمن صنفی کارفرمایی نمایندگی‌های مجاز سایپا استان سمنان

۱۷۲. مجمع امور صنفی مشترک شهرستان سمنان

• سیستان و بلوچستان

- ۱۷۳. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد آرایش و پیرایش استان سیستان و بلوچستان
- ۱۷۴. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان سیستان و بلوچستان
- ۱۷۵. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی شهرستان‌های چابهار و نیکشهر و سرباز و کنارک
- ۱۷۶. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی فنی و مهندسی زاهدان
- ۱۷۷. انجمن صنفی کارخانجات آرد استان سیستان و بلوچستان
- ۱۷۸. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های حمل‌ونقل کالای چابهار
- ۱۷۹. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مسافربری زاهدان
- ۱۸۰. خانه صنعت و معدن استان سیستان و بلوچستان

• فارس

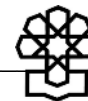
- ۱۸۱. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی شیراز
- ۱۸۲. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای آباده و حومه
- ۱۸۳. انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرت هوایی و جهانگردی استان فارس
- ۱۸۴. انجمن صنفی شرکت‌های حفاری استان فارس
- ۱۸۵. انجمن صنفی کارفرمایی مدیران شرکت‌های خدماتی پشتیبانی و فنی و مهندسی شهرستان شیراز
- ۱۸۶. خانه صنعت و معدن و تجارت استان فارس
- ۱۸۷. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان فارس

• قزوین

- ۱۸۸. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن قزوین
- ۱۸۹. انجمن صنفی تولیدکنندگان شن و ماسه استان قزوین
- ۱۹۰. انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرتی و جهانگردی استان قزوین
- ۱۹۱. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان قزوین
- ۱۹۲. انجمن صنفی مؤسسات آموزش کارآفرینی استان قزوین
- ۱۹۳. شهرک صنعتی لیا

• قم

- ۱۹۴. انجمن صنفی تولیدکنندگان شن و ماسه و آسفالت استان قم
- ۱۹۵. انجمن صنفی کارفرمایی دفاتر مشاوره شغلی و کاریابی‌های غیردولتی داخلی استان قم

۱۹۶. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان قم

۱۹۷. انجمن مدیران صنایع استان قم

• کردستان

۱۹۸. اتاق بازرگانی کردستان

۱۹۹. انجمن صنفی تانکداران سقز

۲۰۰. انجمن صنفی کامیونداران سقز

۲۰۱. خانه صنعت و معدن و تجارت کردستان

۲۰۲. مجمع امور صنفی سنندج

• کرمان

۲۰۳. اتاق تعاون استان کرمان

۲۰۴. انجمن صنفی سرمایه‌گذاران مجتمع‌های خدمات رفاهی بین‌راهی استان کرمان

۲۰۵. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل کرمان

۲۰۶. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های خدماتی شهرستان شهر بابک

۲۰۷. انجمن صنفی کارفرمایی صافکاران و اتاقسازان استان کرمان

۲۰۸. انجمن صنفی کارفرمایی نمایندگان‌های بیمه البرز استان کرمان

۲۰۹. مجمع امور صنفی استان کرمان

• کرمانشاه

۲۱۰. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی کرمانشاه

۲۱۱. اتحادیه گاوآوران و کشاورزان صنعتی استان کرمانشاه

۲۱۲. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان کرمانشاه

۲۱۳. انجمن صنفی - کارفرمایی بتن آماده استان کرمانشاه

• کهگیلویه و بویراحمد

۲۱۴. اتحادیه خرازان و لوازم خانگی یاسوج

۲۱۵. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل مسافر استان کهگیلویه و بویراحمد

۲۱۶. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات پشتیبانی استان کهگیلویه و بویراحمد

۲۱۷. مجمع امور صنفی یاسوج

• گلستان

- ۲۱۸. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن گرگان
- ۲۱۹. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی گلستان
- ۲۲۰. انجمن صنفی پیمانکاران گاز گنبدکاووس
- ۲۲۱. انجمن صنفی کارفرمایان کارخانجات آجر ماشینی استان گلستان
- ۲۲۲. انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان شن و ماسه استان گلستان
- ۲۲۳. انجمن صنفی مدیران آموزشگاه‌های آزاد خیاطی آزادشهر و حومه
- ۲۲۴. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گلستان
- ۲۲۵. کانون انجمن‌های صنفی آموزشگاه‌های آزاد استان گلستان

• گیلان

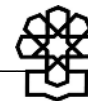
- ۲۲۶. اتاق تعاون استان گیلان
- ۲۲۷. انجمن صنفی تلقیح مصنوعی دام استان گیلان
- ۲۲۸. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای و داخلی کالا شهرستان بندر انزلی
- ۲۲۹. انجمن صنفی کارفرمایی واحدهای اقامتی مسافر شهرستان بندرانزلی
- ۲۳۰. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گیلان

• لرستان

- ۲۳۱. اتاق تعاون استان لرستان
- ۲۳۲. انجمن تخصصی صنایع همگن سنگبران استان لرستان
- ۲۳۳. انجمن شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کالای بروجرد
- ۲۳۴. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان لرستان
- ۲۳۵. انجمن صنفی شرکت‌های مسافربری شهرستان بروجرد

• مازندران

- ۲۳۶. اتحادیه صنف سیم‌پیچان و تابلوسازان برق صنعتی ساری
- ۲۳۷. انجمن سردخانه‌داران و سورتینگ‌داران استان مازندران
- ۲۳۸. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی مازندران
- ۲۳۹. انجمن صنایع همگن و شیمیایی و سلولزی مازندران
- ۲۴۰. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن شهرستان آمل

۲۴۱. انجمن صنفی شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای و فنی - مهندسی کشاورزی شرق مازندران
۲۴۲. انجمن صنفی کارفرمایان صنایع شهرستان بابل
۲۴۳. انجمن صنفی گل و گیاه زینتی شهرستان آمل و حومه
۲۴۴. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان مازندران
۲۴۵. خانه صنعت و معدن مازندران
۲۴۶. مجمع امور صنفی ساری

• مرکزی

۲۴۷. اتحادیه شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان مرکزی
۲۴۸. انجمن آموزشگاه‌های آزاد طراحی و دوخت استان مرکزی
۲۴۹. انجمن سازندگان تجهیزات نفت، گاز پتروشیمی استان مرکزی
۲۵۰. خانه صنعت و معدن و تجارت استان مرکزی
۲۵۱. مجمع امور صنفی اراک

• هرمزگان

۲۵۲. اتاق بازرگانی بندرعباس
۲۵۳. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های حمل‌ونقل کالای داخلی شهرستان بندرعباس
۲۵۴. انجمن ملی خرمای ایران شعبه هرمزگان

• همدان

۲۵۵. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان همدان
۲۵۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان تخم مرغ نطفه‌دار استان همدان
۲۵۷. انجمن صنفی کارفرمایی سنگ‌کوبان ارزندیان
۲۵۸. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های خدماتی و فنی و مهندسی استان همدان
۲۵۹. انجمن کارفرمایی آموزشگاه‌های آزاد آرایش و پیرایش استان همدان
۲۶۰. انجمن کارفرمایی تولیدکنندگان و صادرکنندگان کشمش ملایر
۲۶۱. خانه صنعت و معدن و تجارت استان همدان

• یزد

۲۶۲. اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی یزد
۲۶۳. اتاق تعاون استان یزد

۲۶۴. انجمن پسته‌کاران استان یزد
۲۶۵. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل یزد
۲۶۶. انجمن صنفی شرکت‌های ساختمانی استان یزد
۲۶۷. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های حمل‌ونقل کالای طیس و حومه
۲۶۸. انجمن صنفی کارفرمایی کارخانجات کاشی، سرامیک و چینی یزد
۲۶۹. خانه صنعت و معدن استان یزد

پیوست ۲ - نظرخواهی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی - گروه مطالعات محیط کسب‌وکار
از مسئولان تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور برای انعکاس به نمایندگان مجلس شورای اسلامی
سؤال: طی بهار ۱۳۹۱، هریک از مشکلات زیر، چقدر در اداره شرکت‌ها و واحدهای تولیدی عضو تشکل شما مشکل ایجاد کرده است؟ لطفاً به هر مورد از یک تا ۱۰ نمره دهید. به موردی که در اداره واحدهای تولیدی مشکل چندانی ایجاد نکرده نمره یک و موردی که اداره واحدهای تولیدی را غیرممکن کرده است، نمره ۱۰ بدهید (مشکلات حادثه، نمرات بالاتر).

ردیف	مشکلات متعارف تولیدکنندگان ایرانی (به ترتیب الفبا)	نمره از ۱ تا ۱۰ (بدترین ارزیابی: ۱۰)
۱	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	
۲	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	
۳	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	
۴	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	
۵	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	
۶	تثبیت نرخ ارز یا وجود تورم در داخل و ثبات قیمت‌ها در بازارهای هدف	
۷	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	
۸	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	
۹	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	
۱۰	زیاد بودن تعطیلات رسمی	
۱۱	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	
۱۲	ضعف دادرسی در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات	
۱۳	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	
۱۴	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	
۱۵	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	
۱۶	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی	
۱۷	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	
۱۸	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	
۱۹	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	
۲۰	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	
۲۱	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	
۲۲	وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	

بخش مربوط به سؤالات ویژه:

۱. درباره تداوم اجرای هدفمندی یارانه‌ها با کدام گزینه موافق هستید؟

اجرای سریع و یکباره اجرای با شیب ملایم و تدریجی توقف اجرای هدفمندی یارانه‌ها

۲. در راستای حمایت از تولید ملی، اصلاح کدامیک از قوانین زیر باید در اولویت مجلس نهم قرار بگیرد؟

اصلاح قوانین کار و تأمین اجتماعی اصلاح قوانین مالیاتی اصلاح قوانین پولی و بانکی

اصلاح قوانین صادرات و واردات

نام کامل تشکل شما: (الزامی است) .....

مهر یا امضای مقام مسئول: .....

نشانی وبسایت تشکل: ..... نشانی پست الکترونیک فعال تشکل: .....

(لطفاً پس از تکمیل به ۰۲۱-۸۳۳۵۷۱۷۹ فکس بفرمایید) مهلت ارسال: ۷ روز پس از دریافت پرسشنامه.

منابع و مآخذ

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، (اداره آمار اقتصادی)، شاخص بهای تولیدکننده در ایران، فروردین ماه ۱۳۹۱.
۲. مرکز آمار ایران، چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۰.
۳. سیاح، سیدامیر. سامانه بهبود مستمر محیط کسب و کار، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات محیط کسب و کار، خردادماه ۱۳۹۰.
۴. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات محیط کسب و کار، گزارش‌های پایش محیط کسب و کار ایران، سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰.
۵. پاسخ‌های کتبی گروه مشاوران علمی و پاسخنامه‌های تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش که در گروه مطالعات محیط کسب و کار در مرکز پژوهش‌های مجلس موجود است.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۶۵۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: پایش محیط کسب‌وکار ایران در بهار ۱۳۹۱ ارزیابی ۲۶۹ تشکل اقتصادی
سراسر کشور از ۲۲ مؤلفه محیط کسب‌وکار

نام دفتر: گروه مطالعات محیط کسب‌وکار

تهیه و تدوین‌کنندگان: سیدامیر سیاح، موسی شهبازی‌غیائی، زهرا نعیمی

ناظر علمی: محمدحسن معادی‌رودسری

متقاضی: معاونت اقتصادی

ویراستار ادبی: فرزاد جعفری

واژه‌های کلیدی:

۱. محیط کسب‌وکار

۲. تشکل اقتصادی

۳. مؤلفه‌های ملی

۴. موانع کسب‌وکار

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۸/۲۳